

USTAWA O USŁUGACH PŁATNICZYCH

Komentarz

redakcja naukowa Jan Byrski, Anna Zalcewicz

Barbara Bajor, Jan Byrski, Anna Zalcewicz

KOMENTARZE

WYDANIE

2

USTAWA O USŁUGACH PŁATNICZYCH

Komentarz

redakcja naukowa Jan Byrski, Anna Zalcewicz

Barbara Bajor, Jan Byrski, Anna Zalcewicz

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

2

Stan prawny na 15 stycznia 2021 r.

Recenzent

Dr hab. Paweł Wajda, prof. UW

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części opracowali:

Barbara Bajor – art. 2 pkt: 1b, 2, 4, 10, 15a, 15aa, 15ab, 16a, 16b, 18, 20, 21a, 22, 23, 24a, 25, 25a, 26, 27–29, 30, 31, 33, 33a, 34, 35c, 36, 37; art. 3; art. 5; art. 6a; art. 7–9; art. 11; art. 12a; art. 13; art. 14a–14c; art. 14d; wstęp do działu II, wstęp do rozdz. 1–3 działu II; art. 16–32e; wstęp do działu III, wstęp do rozdz. 1–8 działu III; art. 33–37; art. 39; art. 39a; art. 40–49; art. 50–59it; wstęp do działu IIIa; art. 59j–59p; art. 98b; art. 119c; art. 122a; art. 132c–132fa; art. 132i; art. 132j; art. 132s–132u; art. 132w; art. 132zd–132zk; wstęp do działu IX, wstęp do rozdz. 1 działu IX; art. 143–149

Barbara Bajor, Jan Byrski – art. 1; art. 6; art. 10, art. 12

Barbara Bajor, Jan Byrski, Anna Zalcewicz – Słowo wstępne; wstęp do art. 2

Barbara Bajor, Anna Zalcewicz – art. 14e

Jan Byrski – art. 2 pkt: 1, 4a–4f, 9aa–9d, 17a–17c, 19a–19c, 22a, 24b, 26a, 26b, 26c, 29a, 35a; art. 4a; art. 6b–6e; art. 10a; art. 15a–15d; wstęp do działu IIa; art. 32f–32h; art. 37a–38a; art. 39b; art. 49a; art. 49b; wstęp do działu IIIb; art. 59q–59t; art. 72a–72e; art. 85; art. 87a; art. 94a; art. 95; art. 105a; art. 117; wstęp do działu VIa; wstęp do działu VIb; art. 117a–117u; art. 119a; art. 119b; wstęp do działu VIIb; art. 132zl–132zv; art. 136c–136f; art. 142a; art. 142b; art. 152a, art. 153c, art. 153d

Jan Byrski, Anna Zalcewicz – art. 2 pkt 3; art. 14; art. 15; art. 84; art. 105; art. 107–110; art. 112, art. 113; art. 115; art. 116; art. 119; art. 127; art. 128; art. 130; art. 131; art. 132b; art. 132g; art. 132r; art. 132x–132z; art. 133; art. 134; art. 137–140; art. 142; art. 150; art. 152

Anna Zalcewicz – Wprowadzenie; wstęp do działu I; art. 2 pkt: 1a, 2a, 5–9a, 10a, 11–15, 15b, 16, 17, 19, 21, 24, 26aa, 31a, 32, 33b, 35, 35b; art. 4; art. 14ca; art. 14f–14h; art. 32i; wstęp do działu IV, wstęp do rozdz. 1–3 działu IV; art. 60–72; art. 73–83; art. 86; art. 87; art. 88–90; wstęp do działu V; wstęp do działu VI; art. 99–104; art. 106; art. 111; art. 114; wstęp do działu VII; art. 118; wstęp do działu VIIa; art. 132a; art. 132h; art. 132j–132k; art. 132m–132q; art. 132v; art. 132za–132zc; wstęp do działu VIII; art. 135–136b; art. 141; wstęp do działu IX, wstęp do rozdziału 2 działu IX; art. 151; art. 153–153b

Anna Zalcewicz (aktualizacja Jan Byrski) – art. 91–94; art. 96–98a; art. 121; art. 123–126; art. 129

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-648-4

2. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluger.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Słowo wstępne	17
Problematyka rynku usług płatniczych – kilka uwag tytułem wprowadzenia	19
Ustawa o usługach płatniczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 794 ze zm.)	27
Dział I. Przepisy ogólne	29
Dział II. Obowiązki informacyjne w zakresie świadczenia usług płatniczych	261
Rozdział 1. Przepisy ogólne	264
Rozdział 2. Pojedyncze transakcje płatnicze	284
Rozdział 3. Umowa ramowa o usługę płatniczą	292
Dział IIA. Bezpieczeństwo świadczenia usług płatniczych	322
Dział III. Prawa i obowiązki w zakresie dostarczania usług płatniczych i korzystania z nich	341
Rozdział 1. Przepisy ogólne	343
Rozdział 2. Autoryzacja transakcji płatniczych	369
Rozdział 3. Zlecenia płatnicze i kwoty transakcji płatniczych ..	419
Rozdział 4. Czas wykonania transakcji płatniczej i data waluty .	437
Rozdział 5. Karty płatnicze	449
Rozdział 6. Prawa i obowiązki akceptanta i agenta rozliczeniowego	452

Rozdział 7. Dostęp do podstawowego rachunku płatniczego .	458
Rozdział 8. Przeniesienie rachunku płatniczego	482
Dział IIIA. Wydawanie i wykup pieniądza elektronicznego	506
Dział IIIB. Świadczenie usług inicjowania transakcji płatniczych i usług dostępu do informacji o rachunku	518
Dział IV. Krajowe instytucje płatnicze	536
Rozdział 1. Podejmowanie i prowadzenie działalności przez krajowe instytucje płatnicze	538
Rozdział 2. Fundusze własne i gospodarka finansowa krajowych instytucji płatniczych	627
Rozdział 3. Sprawozdawczość krajowych instytucji płatniczych	648
Rozdział 4. Korzystanie przez krajową instytucję płatniczą z usług agentów oraz powierzanie wykonywania niektórych czynności operacyjnych innym podmiotom	656
Dział V. Podejmowanie i prowadzenie przez instytucje płatnicze oraz przez dostawców świadczących wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku działalności na terytorium państwa goszczącego	679
Dział VI. Nadzór nad krajowymi instytucjami płatniczymi oraz działalnością unijnych instytucji płatniczych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	699
Dział VIA. Dostawcy świadczący wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku	764
Dział VIB. Małe instytucje płatnicze	784
Dział VII. Biura usług płatniczych i kasy oszczędnościowo- -kredytowe	816
Dział VIIA. Instytucje pieniądza elektronicznego i oddziały zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego	856
Dział VIIB. Schematy płatnicze	940
Dział VIII. Rejestr dostawców i wydawców pieniądza elektronicznego	970

Dział IX. Odpowiedzialność cywilna i karna	1004
Rozdział 1. Odpowiedzialność za wykonanie transakcji płatniczych	1005
Rozdział 2. Przepisy karne	1035
Dział X. Zmiany w przepisach obowiązujących	1050
Dział XI. Przepisy przejściowe i końcowe	1051
Bibliografia	1057
Akty prawne	1079
Orzecznictwo	1089
Inne akty, dokumenty i materiały	1093
Wykaz stron internetowych	1103

Wykaz skrótów

Akty prawne

- dyrektywa 2001/24/WE – dyrektywa 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 4.04.2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. UE L 125, s. 15, ze zm.)
- dyrektywa 2005/60/WE, AMLD 3 – dyrektywa 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 26.10.2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz.Urz. UE L 309, s. 15, ze zm., nie obowiązuje), uchylona ze skutkiem od 26.06.2017 r. przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20.05.2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.Urz. UE L 141, s. 73, ze zm.) – AMLD 4
- dyrektywa 2006/48/WE, BCD – dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 14.06.2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje

- dyrektywa 2007/64/WE,
dyrektywa PSD1
- dyrektywa 2009/110/WE,
dyrektywa EMD2
- dyrektywa 2014/92/UE,
dyrektywa PAD
- dyrektywa 2015/2366,
dyrektywa PSD2
- k.c.
- k.k.
- kredytowe (wersja preredagowana) (Dz.Urz. UE L 177, s. 1, ze sprost. i zm., nie obowiązują)
- dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.11.2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.Urz. UE L 319, s. 1, ze sprost. i zm., nie obowiązują), uchylona ze skutkiem od 13.01.2018 r. przez dyrektywę PSD2
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z 16.09.2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz.Urz. UE L 267, s. 7, ze sprost. i zm.)
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z 23.07.2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.Urz. UE L 257, s. 214)
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z 25.11.2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.Urz. UE L 337, s. 35, ze sprost.)
- ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
- ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)

Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i zm.)
k.p.a.	– ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 256 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
nowela z 12.07.2013 r.	– ustawa z 12.07.2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1036)
nowela z 30.11.2016 r.	– ustawa z 30.11.2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1997, nie obowiązuje)
nowela z 22.03.2018 r.	– ustawa z 22.03.2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 864)
nowela z 10.05.2018 r.	– ustawa z 10.05.2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1075)
pr. bank.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1896 ze zm.)
pr. przeds.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 ze zm.)
pr. spółdz.	– ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2020 r. poz. 275 ze zm.)
pr. upadł.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.)
RODO	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1, ze sprost.)
rozporządzenie 924/2009	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z 16.09.2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz

- uchyłające rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 (Dz.Urz. UE L 266, s. 11, ze zm.)
- rozporządzenie 260/2012,
rozporządzenie SEPA – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z 14.03.2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz.Urz. UE L 94, s. 22, ze zm.)
- rozporządzenie 575/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1, ze sprost. i zm.)
- rozporządzenie 2015/751,
rozporządzenie IF Reg – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z 29.04.2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz.Urz. UE L 123, s. 1)
- rozporządzenie 2018/389, RTS ws. SCA i CSC – rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/389 z 27.11.2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji (Dz.Urz. UE L 69 z 13.03.2018 r., s. 23)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) (Dz.Urz. UE C 326 z 26.10.2012 r., s. 47, ze zm.)
- u.d.u.r. – ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 895 ze zm.)
- u.n.r.f. – ustawa z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 2059)

- u.o.r.s.p. – ustawa z 24.08.2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz.U. z 2019 r. poz. 212)
- u.p.n.p.r. – ustawa z 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2070)
- u.p.p.p. – ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2020 r. poz. 971 ze zm.)
- u.r. – ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.)
- u.r.r. – ustawa z 5.08.2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 2279)
- u.s.d.g. – ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm., nie obowiązuje)
- u.s.k.o.k. – ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1643 ze zm.)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 266 ze zm.)
- u.u.p. – ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 794 ze zm.)
- u.z.n.k. – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1913)

Organy orzekające

- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- SA – sąd apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- TS – Trybunał Sprawiedliwości
- WSA – wojewódzki sąd administracyjny
-

Publikatory i czasopisma

BiK	– Bank i Kredyt
Biuletyn SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.Urz. KNF	– Dziennik Urzędowy Komisji Nadzoru Finansowego
EPS	– Europejski Przegląd Sądowy
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
MPB	– Monitor Prawa Bankowego
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
ONSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
PiP	– Państwo i Prawo
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Pr. Spółek	– Prawo Spółek
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

Inne

AIS	– <i>account information services</i> (usługi dostępu do informacji o rachunku)
AISP	– <i>account information service provider</i> (dostawca świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku)
AISP-only	– <i>account information service provider only</i> (dostawca świadczący wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku)
AML	– <i>anti-money laundering</i> (przeciwdziałanie praniu pieniędzy)

ASPSP	– <i>account servicing payment service provider</i> (dostawca prowadzący rachunek)
BFG	– Bankowy Fundusz Gwarancyjny
BUP	– biuro usług płatniczych
CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych (orzeczenia.nsa.gov.pl)
CBPII	– <i>card-based payment instrument issuer</i> (wydawca instrumentu płatniczego opartego na karcie)
CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
DCC	– <i>dynamic currency conversion</i> (usługa dynamicznego przeliczania waluty)
EBC	– Europejski Bank Centralny
EFTA	– Europejskie Porozumienie o Wolnym Handlu
EOG	– Europejski Obszar Gospodarczy
ESBC	– Europejski System Banków Centralnych
ESMA	– Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych
EUNB	– Europejski Urząd Nadzoru Bankowego
EWG	– Europejska Wspólnota Gospodarcza
KE	– Komisja Europejska
KIP	– krajowa instytucja płatnicza
KNB	– Komisja Nadzoru Bankowego
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KSKOK	– Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
LIBOR	– stopa procentowa kredytów udzielanych na rynku międzynarodowym w Londynie (<i>London Interbank Offer Rate</i>)
MIP	– mała instytucja płatnicza
NBP	– Narodowy Bank Polski
PIN	– <i>personal identification number</i> (osobisty numer identyfikacyjny)
PIS	– <i>payment initiation service</i> (usługa inicjowania transakcji płatniczej)

PISP	– <i>payment initiation service provider</i> (dostawca świadczący usługę inicjowania transakcji płatniczej)
RCL	– Rządowe Centrum Legislacji
RTS	– <i>regulatory technical standards</i> (regulacyjne standardy techniczne)
SCA	– <i>strong customer authentication</i> (silne uwierzytelnianie użytkownika)
SKOK	– spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa
TPP	– <i>third party (payment) provider</i> (podmiot trzeci)
UKNF	– Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
WE	– Wspólnota Europejska

Słowo wstępne

Obserwowane od dłuższego już czasu szerokie zainteresowanie prawodawcy unijnego właściwym uregulowaniem kwestii prawidłowego funkcjonowania rynku usług płatniczych przejawia się znaczącą aktywnością w sferze działań legislacyjnych podejmowanych w celu spójnego unormowania zasad świadczenia usług płatniczych w sposób sprzyjający rozwojowi rynku wewnętrznego, ochronie użytkowników i niedyskryminacji w zakresie dostępu do rachunku płatniczego. Jego realizacja wyraża się w podejmowanych od ponad 10 lat wielokierunkowych inicjatywach dążących – przez usunięcie barier w postaci zarówno istniejącej fragmentaryzacji krajowych ram prawnych, jak i rozbieżności obowiązujących rozwiązań – do m.in. wprowadzenia minimalnego, jednolitego we wszystkich państwach UE poziomu bezpieczeństwa świadczenia tych usług, dotykając zagadnień związanych z zapewnieniem nie tylko konsumentom, lecz także pozostałym klientom dostawców usług płatniczych właściwego poziomu ochrony przez wprowadzanie ogólnounijnych standardów w sferze prawa publicznego i prywatnego.

W tym kontekście trzeba rozpatrywać przyjęcie ustawy o usługach płatniczych obowiązującej w Polsce od 24.10.2011 r. Wprawdzie z opóźnieniem, niemniej jej uchwalenie, a następnie nowelizowanie pozwoliło wdrożyć do polskiego porządku prawnego przepisy unijne – najpierw postanowienia dyrektywy 2007/64/WE (obecnie uchylonej) i dyrektywy 2009/110/WE, następnie dyrektyw 2014/92/UE i 2015/2366, a ostatnio dostosować krajowe przepisy do rozporządzenia 2015/751 i rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/389. Aktualnie ustawa ta

stanowi zasadniczy polski akt normujący warunki świadczenia usług płatniczych, prawa i obowiązki stron wynikające z umów o świadczenie usług płatniczych, warunki wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego, zasady prowadzenia działalności przez instytucje płatnicze, małe instytucje płatnicze, dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku, biura usług płatniczych i instytucje pieniądza elektronicznego, zasady dostępu konsumenta do rachunku podstawowego oraz zasady przenoszenia rachunków płatniczych prowadzonych dla konsumentów. Dodatkowo ustawa określa zasady: 1) funkcjonowania rynku krajowych transakcji płatniczych przy użyciu kart płatniczych, 2) prowadzenia stron internetowych porównujących opłaty związane z rachunkiem płatniczym oraz 3) funkcjonowania schematów płatniczych oraz zasady nadzoru nad tymi schematami.

W niniejszym trzecim wydaniu komentarza zostały omówione i objaśnione w sposób możliwie wyczerpujący przepisy ustawy o usługach płatniczych z uwzględnieniem odesłań do innych aktów prawnych, jak m.in. Prawo bankowe czy Prawo przedsiębiorców, których przepisy ustawodawca niejednokrotnie nakazuje stosować odpowiednio. Szczególną uwagę poświęcono zmianom wynikającym z implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy 2015/2366 (tzw. dyrektywy PSD2) oraz rozpoczęcia stosowania rozporządzenia odnoszącego się do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji (tzw. RTS ws. SCA i CSC).

Opracowanie jest wspólnym dziełem Autorów przygotowywanym zgodnie z przyjętą koncepcją podziału komentowanej materii ustawowej. Za treść merytoryczną każdej z części odpowiada jej Autor.

W komentarzu przyjęto stan prawny na dzień 15.01.2021 roku.

*Barbara Bajor
Jan Byrski
Anna Zalcewicz*

Problematyka rynku usług płatniczych – kilka uwag tytułem wprowadzenia

Rynek usług płatniczych jako synergiczny sektor rynku finansowego

Podjęcie tematu regulacji usług płatniczych, jak się wydaje, wymaga dokonania w pierwszej kolejności pewnych ustaleń teoretycznoprawnych, a jednocześnie zachęca do włączenia się w nurt dyskusji związanej z tymi zagadnieniami, prowokowanej coraz dalej idącą ingerencją prawodawcy w rynek usług płatniczych. Oddziaływanie legislatora na cały rynek finansowy i wkraczanie w dwie istotne swobody, a więc swobodę prowadzenia działalności gospodarczej z jednej strony oraz swobodę kontraktowania z drugiej strony¹, jest współcześnie tak silną tendencją, że prowadzi do wykształcenia nowej formuły funkcjonowania tego rynku, a w perspektywie prawnej – nowej dziedziny czy już może nawet gałęzi prawa, jaką jest prawo rynku finansowego². Daje też

¹ Dostrzegalne są na nim zjawiska publicyzacji prawa prywatnego – zob. szerzej A. Żurawik, *Problem publicyzacji prawa prywatnego w kontekście ustrojowym*, PiP 2010/5, s. 32, czy innymi słowy „uzupełnienia konstrukcji prywatnoprawnych instrumentami publicznoprawnymi” – M. Safjan [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 47–49.

² Co nie jest może jeszcze kwestią całkowicie bezsporną, jednak wyodrębnienie się prawa rynku finansowego jest coraz powszechniej uznawane, a pogląd ten zyskuje coraz szerszą akceptację doktryny; zob. najnowsze poglądy E. Fojcik-Mastalska, *Prawo rynku finansowego w systemie prawa* [w:] *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, red. A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak, Warszawa 2016, s. 19–26; C. Kosikowski, *Nowe prawo rynku finansowego Unii Europejskiej* [w:] *Prawo...*, red. A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak, s. 27–38.

asumpt do refleksji nad istotą rynku usług płatniczych, rodzi pytania o istnienie jego autonomii w ramach rynku finansowego czy też jej zakres, a także rolę i znaczenie tegoż rynku dla bezpieczeństwa i stabilności rynku finansowego jako całości. Analiza rozwiązań prawnych przyjętych w ustawie o usługach płatniczych musi być zatem dokonywana z uwzględnieniem tych kontekstów.

Stawiając sobie pytanie wyjściowe, czym jest rynek usług płatniczych, trzeba jednocześnie zmierzyć się z problemem jego usytuowania w ramach całego rynku finansowego i wyodrębnienia go jako względnie autonomicznej części, sektora czy segmentu tego rynku. Podejmując próbę zdefiniowania rynku usług płatniczych, trzeba zatem w pierwszej kolejności ustalić, czym jest rynek finansowy. Jest to staranie nieosamotnione, albowiem dyskurs nad zdefiniowaniem tego pojęcia nie jest ani nowy, ani ostatecznie zamknięty. Wkraczając więc na grunt polemiki doktryny, zaproponować można jej rozpoczęcie od zacytowania najtrafniejszego chyba spostrzeżenia, dokonanego przez L. Górala, że „istotę rynku finansowego jako elementarnej kategorii teoretycznej można uchwycić na trzech płaszczyznach – ekonomicznej, organizacyjnej i prawnej”³. Nie można bowiem zignorować wielopłaszczyznowości tego rynku, a tym samym odmiennego rozkładania akcentów przy określaniu jego zasadniczych cech w zależności od potrzeb danej dziedziny nauki, choć niewątpliwie są one wzajemnie komplementarne i ostatecznie razem dają pogląd na rynek finansowy jako całość.

Mając zatem na uwadze, że rynek finansowy jest miejscem obrotu przede wszystkim pieniądzem (choć w szerszej perspektywie wskazuje się na obrót pieniądzem i instrumentami finansowymi⁴), innymi słowy obszarem „nieustającego przepływu strumieni wartości

³ L. Góral, *Zintegrowany model publicznoprawnych instytucji ochrony rynku bankowego we Francji i w Polsce*, Warszawa 2011, s. 13.

⁴ Zob. m.in. P. Zapadka, *Aspekty prawne funkcjonowania rynku finansowego w Polsce*, BiK 2002/1, s. 28; P. Zawadzka, *Pojęcie i zakres prawa rynku finansowego* [w:] *Prawo finansowe*, red. R. Mastalski, E. Fojcik-Mastalska, Warszawa 2011, s. 476.

pieniężnych dokonywanych w jednej z trzech form pieniądza gotówkowego, bezgotówkowego czy też pieniądza elektronicznego⁵, nie można mieć wątpliwości, że jednocześnie dochodzi na nim nie tylko do działań o charakterze ekonomicznym za pośrednictwem wyspecjalizowanych instytucji rynku finansowego, lecz także do czynności prawnych⁶. Sprawia to, że w aspekcie prawnym rynek finansowy postrzegany jest bardziej z perspektywy usług finansowych (ujęcie przedmiotowe), organizacji oraz zadań publicznoprawnych instytucji jego ochrony, podmiotów na nim działających (ujęcie podmiotowe), jak też zasad jego działania⁷ oraz w tym kontekście jest analizowany⁸. Trzeba również zauważyć, że z punktu widzenia funkcjonalnego możliwe jest wyodrębnienie na nim pewnych segmentów (sektorów). O ile bowiem w jednych częściach rynku bodźcem do podejmowania działań jest chęć zwiększenia wartości środków finansowych, o tyle na innych istotniejszy staje się np. transfer ryzyka między stronami (np. na rynku ubezpieczeń)⁹. Wpływa to na wykształcenie specyficznych usług finansowych odpowiadających potrzebom stron oraz warunkuje adekwatne do nich rozwiązania prawne, choć naturalnie swoista cecha rynku finansowego, jaką jest przenikanie się poszczególnych jego części, sprawia, że niejednokrotnie na styku tych nieco odmiennych oczekiwań pojawiają się nowe – łączące je, a w ślad za nimi kolejne rodzaje usług (jak np. *bancassurance*). Wyodrębnianie rodzajów rynku, jego części, elementów czy segmentów ma zatem w pewnym stopniu charakter umowny. Niemniej jest ono niejednokrotnie przydatne, a nawet konieczne, zarówno z regulacyjnego, jak

⁵ P. Zapadka, *Unijny rynek finansowy – zagadnienia wstępne* [w:] *Konstytucja gospodarcza Unii Europejskiej. Aksjologia*, red. A. Nowak-Far, Warszawa 2010, s. 140.

⁶ P. Zapadka, *Aspekty...*, s. 28.

⁷ D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego*, Warszawa 2013, s. 105–106.

⁸ Warto w tym miejscu wskazać, że w literaturze akcentuje się m.in. również, że „przedmiotem regulacji prawa rynku finansowego jest rynek finansowy”. Zob. M. Mariański, *Problematyka regulacji rynku finansowego w ujęciu transgranicznym. Analiza na przykładzie prawa polskiego i francuskiego*, Olsztyn 2020, s. 13–14.

⁹ T. Nieborak, *Aspekty prawne funkcjonowania rynku finansowego Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 43. We wskazanej monografii przedstawiono też liczne definicje rynku finansowego formułowane przez przedstawicieli doktryny.

i metodologicznego punktu widzenia. Poszukując różnych kryteriów takiego wewnętrznego podziału rynku finansowego, można wskazać na te oparte na przedmiocie obrotu, dlatego najczęściej w literaturze ekonomicznej dokonuje się wyróżnienia rynku pieniężnego, kapitałowego i walutowego¹⁰. Dla rozważań prawnych istotne jednak stają się te kwalifikacje, które są przydatne ze uwagi na możliwości stanowienia norm prawnych, oraz te wynikające z już istniejących przepisów. Patrząc z tej perspektywy, wyraźnie widać, że na gruncie jurydycznym istotny staje się podział dokonywany na podstawie rodzaju świadczonych usług oraz podmiotu uprawnionego do ich świadczenia. Jak słusznie akcentuje się w doktrynie, choć w ujęciu systemowym rynek finansowy jest jednolity, to jednak „w sferze pierwotnych i podstawowych regulacji ma charakter sektorowy”¹¹. Oznacza to, że szukając odpowiedzi na pytania, czym jest rynek usług płatniczych i w jakim stopniu jest on autonomicznym elementem rynku finansowego, trzeba dokonać jego weryfikacji, mając na uwadze trzy kryteria: swoistość usług wraz z szeroką i kompleksową ich regulacją; istnienie kategorii podmiotów ukierunkowanych na świadczenie tych specyficznych usług oraz ograniczenie możliwości świadczenia tych usług przez inne podmioty. Dziś bez wątplenia wypada ona pozytywnie i choć w ramach wyodrębniania się prawa rynku finansowego w początkowej fazie ustalania jego segmentów niejednokrotnie pomijano aspekt rynku usług płatniczych jako odrębnego sektora, koncentrując się na rynku bankowym, ubezpieczeniowym i kapitał-

¹⁰ Zob. na temat rynku finansowego w ujęciu ekonomicznym i prawnym m.in. M. Lemonnier, *Europejskie modele instrumentów finansowych. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2011, s. 216–224; D. Wojtczak, *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, s. 15–22; M. Kopyściański, *Granice ingerencji prawnej w funkcjonowanie alternatywnych systemów obrotu instrumentami finansowymi (MTF)*, Wrocław 2013, s. 23–28.

¹¹ A. Jurkowska-Zeidler, *Zmiany w otoczeniu regulacyjnym rynku finansowego Unii Europejskiej [w:] XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonania i wnioski na przyszłość*, red. Z. Ofiarski, Szczecin 2014, s. 713–714.

wym¹², to obecnie w literaturze przedmiotu wymienia się obok nich, jako czwarty, rynek usług płatniczych¹³.

Jednak uchwycenie znaczenia pojęcia rynku usług płatniczych, podobnie jak pojęcia rynku finansowego¹⁴, nie jest łatwe, a wręcz nie jest w pełni możliwe, albowiem pojawiają się tu podobne trudności wynikające z jego złożoności jako kategorii ekonomiczno-prawno-społecznej. Najogólniej można przyjąć, że jest to całokształt stosunków wykreowanych w związku z dokonywaniem bieżących transakcji płatniczych związanych z transferem środków pieniężnych¹⁵. W ujęciu funkcjonalnym jego wyróżnienie spośród innych sektorów rynku finansowego odbywa się jak najbardziej przez takie jego zorientowanie, a rozpatrując rynek usług płatniczych jako instytucję prawną, można go definiować jako zespół norm odnoszących się właśnie do tych stosunków.

Cechami szeroko pojętego rynku usług płatniczych są te właściwe dla rynku finansowego. Po pierwsze, zasadniczym „towarem” jest tu pieniądź¹⁶, po drugie, charakterystyczna jest na nim znacząca asymetria

¹² C. Kosikowski, *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*, Białystok 2010, s. 129, 155. Wyraźnie w ostatnich latach widać ewolucję podejścia doktryny do wyodrębniania się rynku usług płatniczych. Jeszcze do niedawna można było spotkać się z jednoznacznymi stwierdzeniami, że rynek usług płatniczych jest „częścią rynku usług bankowych” – tak A. Iwańczuk, *Systemy płatnicze i rynek płatności w Unii Europejskiej*, Warszawa 2011, s. 5, choć w innych publikacjach wyraźnie już odróżnianiu rynek bankowy i płatniczy – zob. np. rozważania na temat nadzoru nad rynkiem bankowym i płatniczym M. Fedorowicz, *Nadzór nad rynkiem finansowym Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 225.

¹³ Zob. np. A. Jurkowska-Zeidler, *Zmiany...*, s. 713–714; M. Mariański, *Problematyka...*, s. 14.

¹⁴ Trzeba zgodzić się z tezą, „iż zdefiniowanie tego pojęcia, które uwzględniałoby wszystkie jego aspekty, nie jest w ogóle możliwe” – M. Kopyściański, *Granice...*, s. 30.

¹⁵ Dla celów normatywnych istotne staje się doprecyzowanie, czym są usługi płatnicze. W związku z tym na gruncie prawnym dokonano ustalenia znaczenia pojęcia usługi płatniczej. Prawodawca unijny, a w ślad za nim krajowy, stanowi, że usługi płatnicze oznaczają działalność polegającą na świadczeniu określonych usług lub wykonywaniu pewnych rodzajów transakcji, których katalog ujęto w aktach normatywnych (odpowiednio w załączniku do dyrektywy 2007/64/WE, załączniku do dyrektywy 2015/2366, a w polskich przepisach prawa w art. 3 u.u.p.).

¹⁶ M. Kopyściański, *Granice...*, s. 29.

Barbara Bajor – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor uczelni w Katedrze Prawa Prywatnego Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji; członek Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych PAN; autorka publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego, bankowego i problematyki usług płatniczych.

Jan Byrski – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor uczelni w Instytucie Prawa Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie; adwokat i wspólnik w Traple Konarski Podrecki i Wspólnicy; Wiceprzewodniczący Komitetu FinTech PIIT; ekspert prawny FROB uczestniczący w pracach parlamentarnych nad implementacją dyrektywy PSD2 oraz członek zespołu roboczego ds. rozwoju innowacji finansowych (FinTech) w UKNF; autor ponad 80 publikacji, w tym monografii *Outsourcing w działalności dostawców usług płatniczych* (Warszawa 2018), nagrodzonej w konkursie Rzecznika Finansowego na najlepszą pracę dyplomową z zakresu ochrony klienta na rynku finansowym.

Anna Zalcewicz – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor uczelni na Politechnice Warszawskiej, dziekan Wydziału Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej; autorka ponad 80 publikacji naukowych, specjalizuje się w prawie finansowym, a w szczególności prawie rynku finansowego.

Książka w sposób kompleksowy ujmuje problematykę dotyczącą warunków świadczenia usług płatniczych zarówno na gruncie prawa prywatnego (np. umowa ramowa, reguły ochrony konsumentów), jak i publicznego (np. objęcie nadzorem instytucji płatniczych, instytucji pieniądza elektronicznego, biur usług płatniczych) oraz zasad funkcjonowania rynku transakcji płatniczych i schematów płatniczych.

Szczególną uwagę poświęcono zmianom wynikającym z implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy 2015/2366 (tzw. PSD2) oraz skutków stosowania rozporządzenia odnoszącego się do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji (tzw. RTS SCA&CSC).

Istotną wartością komentarza jest nie tylko interpretacja poszczególnych przepisów, analiza dorobku doktryny i orzecznictwa, lecz także wskazanie problemów, które mogą pojawić się w związku ze stosowaniem przepisów.

Publikacja jest przeznaczona dla pracowników banków, krajowych instytucji płatniczych, małych instytucji płatniczych, biur usług płatniczych, dostawców świadczących wyłącznie usługę dostępu do informacji o rachunku oraz przedsiębiorców zamierzających świadczyć usługi płatnicze. Zainteresuje również osoby korzystające z takich usług.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL